

Samenvatting beleidsplan huisvesting arbeidsmigranten

Gemeente Goeree-Overflakkee

In opdracht van gemeente Goeree-Overflakkee

Versie: 23 november 2021

Public Result B.V.

Postbus 11649

2502 AP Den Haag

Tel: 070 – 3468816

e-mail: info@publicresult.nl

www.publicresult.nl

Opdrachtnummer: ARBGO20

© Copyright Public Result 2021

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Waarom beleid voor arbeidsmigranten?

Onze beroepsbevolking vergrijsst waardoor er een toenemend tekort aan werknemers ontstaat. Door de krapte op de arbeidsmarkt is er ook veel werk dat niet meer door Nederlanders wordt gedaan. Daarom zijn net als in veel andere gemeenten in Nederland op Goeree-Overflakkee arbeidsmigranten werkzaam. Naar schatting gaat het structureel om zo'n 1.000 arbeidsmigranten. Zij werken vooral in de agrarische sector maar ook in de industrie, bouw, transport en logistiek en zelfs toerisme en recreatie. Tijdens het pluk en oogstseizoen komen daar nog eens flink aantal buitenlandse werknemers bij die hier enkele maanden werken. Omdat de uitstroom uit de arbeidsmarkt als gevolg van de vergrijzing doorgaat, zijn in de komende jaren vermoedelijk nog zo'n 600 extra arbeidskrachten nodig.

Hoewel de werkomstandigheden bij veel werkgevers en uitzendbureaus goed zijn en zij ook trachten behoorlijke huisvesting voor de arbeidsmigranten te regelen, zijn er soms ook misstanden. Vooral het tekort aan goede, legale huisvesting is een probleem. Alleen de voormalige gemeente Oostflakkee kende een regeling voor de huisvesting van arbeidsmigranten bij agrarische bedrijven, die overigens nog steeds van kracht is. Daarnaast wonen arbeidsmigranten in woonhuizen, die vaak door werkgevers en uitzenders zijn opgekocht voor kamergewijze verhuur. Daardoor worden betaalbare koopwoningen aan de reguliere woningvoorraad onttrokken. Ook wonen zij (illegaal) op vakantieparken, wat afbreuk doet aan de recreatieve functie.

Van veel arbeidsmigranten weten we niet waar ze wonen. Bij een verblijf van minder dan 4 maanden hoeven zij zich niet in te schrijven in de Basisregistratie personen (BRP) van de gemeente, maar alleen in de Registratie niet-ingezetenen (RNI). In dat geval wordt hun Nederlandse verblijfsadres niet geregistreerd. Bij een langer verblijf is registratie in de BRP wel verplicht, maar in de praktijk gebeurt dat niet altijd. Naar schatting zijn ruim 300 arbeidsmigranten geregistreerd in de BRP. Daardoor is onvoldoende zicht op de kwaliteit van de huisvesting van arbeidsmigranten en kan alleen bij signalen van slechte en onveilige situaties worden ingegrepen.

Slechte huisvesting is niet alleen voor de arbeidsmigranten zelf een onwenselijke situatie, maar ook voor onze samenleving. Er is meer kans op overlast voor de omgeving maar het is ook schadelijk voor onze economie. Doordat woon- en werk omstandigheden in de landen van herkomst van de arbeidsmigranten verbeteren en ook daar sprake is van vergrijzing, zijn zij minder geneigd naar West-Europa te komen. Arbeidsmigranten krijgen meer keuzevrijheid en landen als bijvoorbeeld Denemarken, die hun huisvesting wel op orde hebben, zijn aantrekkelijker dan landen waar dit niet het geval is. Om Nederland en dus ook Goeree-Overflakkee aantrekkelijk te laten blijven voor arbeidsmigranten, zijn goede arbeidsomstandigheden en kwalitatief goede huisvesting belangrijk. Dat is allereerst de verantwoordelijkheid van werkgevers, uitzendbureaus en huisvesters, maar ook de gemeente vervult hierbij een rol.

In het beleidsplan wordt aangegeven wat de gemeente Goeree-Overflakkee de komende jaren gaat doen om te komen tot goede en veilige huisvesting voor arbeidsmigranten. Naast het scheppen van voorwaarden voor deze huisvesting gaat het ook om het stimuleren van de

inschrijving van arbeidsmigranten in de BRP, een deugdelijke controle en handhaving, een goede informatievoorziening en communicatie met arbeidsmigranten, werkgevers, uitzendbureaus en huisvesters en tot slot het bieden van kansen voor integratie in de samenleving, vooral aan arbeidsmigranten die hier langer of permanent willen verblijven. Het beleidsplan geeft hiervoor de kaders, voor de concrete uitvoering van maatregelen wordt op basis van het beleidsplan een uitvoeringsagenda opgesteld.

De problematiek rond de huisvesting van arbeidsmigranten speelt in heel Nederland en is bijvoorbeeld door COVID-19 nog meer schrijnend aan het licht gekomen. Voor de regering is dat aanleiding geweest om het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten in te stellen onder leiding van Emile Roemer. Het aanjaagteam heeft inmiddels haar rapport met aanbevelingen uitgebracht, vooral gericht op betere registratie, goede werkomstandigheden, de aanpak van malafide uitzendbureaus, betere huisvesting en goede toegang tot de zorg. In het beleidsplan voor Goeree-Overflakkee is hier rekening mee gehouden.

Huisvestingsbeleid

Voor de tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten wordt een onderscheid gemaakt tussen 'short stay' en 'mid stay'. Bij short stay gaat het om een verblijf van enkele maanden¹. Het zijn dan vooral arbeidsmigranten die werkzaam zijn bij agrarische bedrijven in het pluk- en oogstseizoen en daarom vaak bij deze bedrijven zijn gehuisvest. Deze huisvesting is dus niet het gehele jaar in gebruik. Bij mid stay gaat het vaak om een langer verblijf, soms van een aantal jaren. Deze huisvesting is dus het jaar rond in gebruik. Voor arbeidsmigranten die hier een groot aantal jaren of permanent verblijven is mid stay huisvesting geen optie, al is dat in de praktijk vaak wel aan de orde. Het huren van een (sociale) huurwoning of het kopen van een woning is de meest aangewezen weg, al leidt dat wel tot extra druk op de woningmarkt. Het beleidsplan richt zich vooral op de mid stay voorzieningen en daarnaast de short stay. Permanente huisvesting maakt deel uit van het reguliere woonbeleid.

De gemeente gaat stimuleren dat in de komende jaren nieuwbouwiniciatieven voor ruim 700 plaatsen in mid stay voorzieningen worden ingediend. Daarnaast is het doel om een kleine 300 bestaande plaatsen te legaliseren, mits zij voldoen aan de gestelde eisen. Daarvoor is een toetsingskader nodig gebaseerd op 3 hoofdvragen:

1. Past het initiatief bij de gewenste huisvestingsoplossingen?
2. Past het initiatief bij de gewenste spreiding over het eiland?
3. Voldoet het initiatief aan de gestelde randvoorwaarden en kwaliteitseisen?

Ad 1: gewenste huisvestingsoplossingen

Nieuwe huisvesting voor arbeidsmigranten binnen de huidige dorpskernen is vanwege gebrek aan bouwlocaties door het restrictieve beleid van de provincie niet mogelijk. Dat geldt ook voor huisvesting op bedrijventerreinen. Nog afgezien van de milieuzonering (geluidscontouren) en de mogelijke inperking van de al aanwezige bedrijven, speelt het punt dat Goeree-Overflakkee een tekort heeft aan bedrijventerreinen. De gemeente heeft inmiddels de kamergewijze verhuur aan

¹ In het beleidsplan stellen we deze periode conform het beleid van de provincie Zuid-Holland op maximaal 3 maanden.

banden gelegd, waarbij voor bestaande situaties een overgangsregeling gaat gelden. We gaan ervan uit dat via kamergewijze verhuur zo'n 100 plaatsen voor arbeidsmigranten beschikbaar blijven. Daarmee blijven drie huisvestingsmogelijkheden over: op vakantieparken, bij agrarische bedrijven en op geconcentreerde locaties in het buitengebied. Huisvesting op vakantieparken verhoudt zich in principe niet met de recreatieve functie en op de meeste parken zijn de verenigingen van eigenaren tegen het legaliseren van deze huisvesting voor arbeidsmigranten. De gemeente ziet wel mogelijkheden om de huisvesting van arbeidsmigranten te blijven op het recreatiecomplex Koningpleisterplaats. Of dit daadwerkelijk kan, is afhankelijk van het standpunt van de Verenigingen van Eigenaren. Huisvesting bij agrarische bedrijven kan niet alleen voor de short stay maar ook voor de mid stay als een oplossing worden gezien. Het zou dan moeten gaan om huisvesting voor 10-40 personen per bedrijf. Daarnaast wil de gemeente de realisering van 4 locaties in het buitengebied mogelijk maken met een grootte van 150-200 plaatsen per locatie.

Ad 2: Spreiding over het eiland

We denken aan de volgende verdeling voor in totaal 1.000 arbeidsmigranten:

Als het gaat om de geconcentreerde huisvestingslocaties met elk 150-200 arbeidsmigranten wil de gemeente deze als volgt spreiden: in het westelijk deel één locatie, in het middengedeelte eveneens één locatie en in het oostelijk gedeelte twee locaties.

Ad 3: Randvoorwaarden en kwaliteitseisen

Nieuw te realiseren huisvesting voor arbeidsmigranten is alleen mogelijk op basis van een door de gemeente verstrekte omgevingsvergunning. Dat geldt ook voor huisvesting die nu al wordt gebruikt voor arbeidsmigranten en die in aanmerking komt voor legalisering door de gemeente. Juist omdat we ervaring op willen doen met de huisvesting van arbeidsmigranten en te zijner tijd evalueren, worden uitsluitend tijdelijke omgevingsvergunningen afgegeven. Een periode van 10 jaar met een mogelijke verlenging van 5 jaar maakt voor investeerders een sluitende exploitatie mogelijk. Voor de vergunningverlening zullen randvoorwaarden en kwaliteitseisen gelden.

Zo zal de huisvesting dienen te voldoen aan de eisen van het Bouwbesluit (vanaf 2022 het Bbl: Besluit bouwwerken leefomgeving) en daarnaast aan de kwaliteitseisen volgens het keurmerk van de Stichting Normering Flexwonen (SNF). Voor de huisvesting bij agrarische bedrijven

gelden vergelijkbare eisen, namelijk volgens het Agrarisch Keurmerk Flexwonen (AKF). Gezien de aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten zullen een aantal eisen naar verwachting door SNF en AKF worden verhoogd. Voor een uitgebreid overzicht van de randvoorwaarden en kwaliteitseisen wordt verwezen naar het beleidsplan.

Verder is shortstay huisvesting in de agrarische sector mogelijk tijdens het pluk- en oogstseizoen. Caravans of tenten zijn hierbij niet acceptabel. Wel kan conform de huidige situatie worden gedacht aan huisvesting binnen de agrarische bedrijfsbebouwing of eventueel chalets. Bij dat laatste geldt een maximum van 20 plaatsen per bedrijf om verrommeling van het landschap tegen te gaan. Ook hier zal de huisvesting moeten voldoen aan de eisen van het AKF.

Bij agrarische bedrijven gelden nog enkele aanvullende eisen. Zo is de huisvesting in principe alleen bestemd voor bij het bedrijf werkzame personen. De huisvesting is alleen mogelijk als voldaan is aan geldende randvoorwaarden vanuit natuur, landschap, milieu en agrarische bedrijfsvoering. Deze randvoorwaarden worden specifiek per bestemmingsplan uitgewerkt.

Omdat in het verleden (met name door de voormalige gemeente Oostflakkee) al vergunningen afgegeven voor de huisvesting van arbeidsmigranten, zullen de in het beleidsplan geformuleerde eisen niet zonder meer hiervoor gelden. Er wordt een overgangsregeling gemaakt gebaseerd op maatwerk, waarbij het college samen met de huisvester streeft naar een oplossing die enerzijds voldoende huisvestingskwaliteit voor de arbeidsmigrant garandeert en anderzijds geen onredelijke investeringen van de huisvester vergt. Uiteraard zijn eerder aanpassingen vereist als in het verleden (meer dan 10 jaar) investeringen voor de huisvesting zijn gedaan, dan wanneer het om recente investeringen gaat.

Aanvullende vergunningverlening

Voor alle huisvesting geldt dat commerciële logiesverstrekken verhuurders met een overnachtingscapaciteit voor meer dan 10 personen, dit alleen mogen op basis van een exploitatievergunning. Hierin staan de voorwaarden waaronder logies verstrekt mag worden. Ook is volgens artikel 15.1 van het Bouwbesluit de eigenaar die overnachting biedt aan vijf of meer personen verplicht om in het kader van de brandveiligheid te melden dat hij/zij overnachting biedt. Bij bedrijfsmatige verhuur of verhuur aan meer dan 10 personen is volgens ditzelfde artikel een omgevingsvergunning brandveilig gebruik vereist. Dit gaat vanaf 2022 deel uitmaken van de omgevingsvergunning. De gemeente zal samen met de brandweer de toetsingscriteria voor de beoordeling ontwikkelen.

Flankerend beleid

Goede woon- en leefomstandigheden voor arbeidsmigranten vragen naast een huisvestingsbeleid ook om een flankerend beleid. Het gaat om een deugdelijke registratie van arbeidsmigranten, waar nodig controle en handhaving, kansen voor arbeidsmigranten om deel te nemen aan onze samenleving, en niet in de laatste plaats een goede informatievoorziening en communicatiestrategie.

Inschrijving in der BRP

De gemeente zal stimuleren dat arbeidsmigranten zich inschrijven in de BRP. Inschrijving in de BRP kan worden gestimuleerd door een goede informatieverstrekking aan de arbeidsmigranten zelf bij hun huisvestingslocatie en op de gemeentelijke website. Daarnaast door werkgevers en uitzendbureaus te activeren om samen met de arbeidsmigranten naar het gemeentehuis te gaan voor inschrijving. En in de derde plaats – als het om grote aantallen arbeidsmigranten gaat – door inschrijfsessies te organiseren in samenspraak met werkgevers (eventueel op locatie). De gemeente kan eventueel bij overtreding van de inschrijfplicht in de BRP op grond van de Wet BRP een bestuurlijke boete opleggen.

Digitaal nachtregister

Vergelijkbaar met toeristische overnachtingen waarvoor hotels en dergelijke een nachtregister bijhouden, zal de gemeente huisvesters verplichten een nachtregister bij te houden voor de overnachtingen van arbeidsmigranten die hier tot 4 maanden verblijven en dus niet staan ingeschreven in de BRP. Dat geeft zicht op hun huisvestingssituatie en is een belangrijk instrument bij calamiteiten als brand. De gemeente ontwikkelt hiertoe een webapplicatie, die de huisvesters snel en eenvoudig de mogelijkheid biedt om online het nachtregister in te vullen. Dit nachtregister kan dan ook voor toeristische overnachtingen worden gebruikt. Voor het verplicht stellen van het bijhouden van het nachtregister wordt de APV van de gemeente aangepast. De gemeente gaat toeristenbelasting (verblijfsbelasting) heffen voor de overnachtingen van arbeidsmigranten, waarvan het bedrag gelijk is aan de reguliere toeristenbelasting.

Controle en handhaving

De gemeente gaat in samenwerking met andere partijen periodiek op basis van de vergunningverlening controleren op de woon- en werkomstandigheden van arbeidsmigranten. Uiteraard zal ook worden gecontroleerd op illegale huisvesting van arbeidsmigranten. Het gaat enerzijds om een systematische, periodieke controle van verdachte adressen en anderzijds incidentele controles op basis van meldingen aan de gemeente door omwonenden, maar ook om andere signalen als een bovenmatig aantal huisvuilniszakken of een geconstateerde overbelasting van het riool. Als voldoende goede en legale huisvesting voor arbeidsmigranten beschikbaar is, zal worden gehandhaafd op locaties waar nu illegaal arbeidsmigranten zijn gehuisvest. Bij slechte en onveilige huisvesting gaat het om een directe verhuizing naar een goede en toegestane huisvesting.

Integratie in de samenleving

Arbeidsmigranten maken inmiddels een vast en gewaardeerd onderdeel uit van onze lokale economie. De behoefte om te integreren in onze samenleving ontstaat vooral op het moment dat arbeidsmigranten besluiten zich hier voor langere tijd te vestigen. Een dergelijk besluit hangt meestal samen met het perspectief op een structureler inkomen en geschikte huisvesting. Hoewel in principe voldoende mogelijkheden aanwezig zijn voor arbeidsmigranten om deel uit te maken van onze samenleving, zoals (volwassenen)educatie en het deelnemen aan welzijnsactiviteiten en (sport-)verenigingen, blijkt het voor hen vaak lastig te zijn hier toegang toe vinden. Onvoldoende kennis van onze taal en samenleving vormt vaak een barrière. De gemeente zal de hier werkzame zorg-,

maatschappelijke, welzijns- en vrijwilligersorganisaties (zoals GO voor elkaar, Kwadraad en Stichting Zijn) en verenigingen benaderen om te bezien of zij zich meer op arbeidsmigranten moeten en kunnen richten. Ook inwoners kunnen hierbij als 'taalmaatje' een rol spelen. Daarnaast wil de gemeente stimuleren dat werkgevers, huisvesters, maatschappelijke organisaties en inwoners een bijdrage leveren aan de integratie van arbeidsmigranten in onze samenleving. Ook zullen het onderwijs (voor de her-/bijscholing van arbeidsmigranten en de voor- en voerschoolse educatie van hun kinderen) alsmede de gezondheidszorg (huisartsen en GGD) worden betrokken bij het arbeidsmigrantenbeleid. Tot slot zal getracht worden de bekendheid bij arbeidsmigranten met het gemeentelijk zorgloket te vergroten.

Informatie en communicatie

Het verstrekken van informatie aan en communiceren met arbeidsmigranten is belangrijk voor hun welzijn en functioneren in de samenleving. Zo komt in navolging van een aantal andere gemeenten op de gemeentelijke website informatie die specifiek is gericht op de arbeidsmigranten in het Nederlands, Engels en Pools. Verder dient de meeste essentiële informatie voor arbeidsmigranten in het Nederlands, Engels, Duits en Pools op een duidelijk herkenbare plaats te worden opgehangen bij huisvesters die hen onderdak bieden. Ook is het wenselijk dat werkgevers en uitzendbureaus deze informatie ophangen. De gemeente zal hiervoor een concept tekst aanleveren. Om arbeidsmigranten wegwijs te maken in Nederland en op Goeree-Overflakkee, wordt voorgesteld iedere in de BRP of RNI geregistreerde arbeidsmigrant een welkomstpakket aan te bieden. Dit omvat een paar praktische zaken zoals fietsverlichting, een folder met informatie over wonen en werken op Goeree-Overflakkee, de regels die daarbij gelden en belangrijke (e-mail)adressen en telefoonnummers. Daarnaast is het voorstel bij de gemeente een contactpersoon aan te wijzen die het vaste aanspreekpunt is voor iedereen die betrokken is bij het verblijf van arbeidsmigranten: werkgevers, uitzendbureaus, huisvesters, maatschappelijke organisaties, hulpdiensten en uiteraard de arbeidsmigranten zelf. Ook de overige inwoners kunnen met vragen over arbeidsmigranten bij deze persoon terecht. Tot slot kan bij gebleken belangstelling een 'platform arbeidsmigranten' dat periodiek bijeen komt om lopende zaken en structurele onderwerpen te bespreken. Naast de gemeente kunnen werkgevers, uitzendbureaus, huisvesters, maatschappelijke organisaties, inwoners en natuurlijk arbeidsmigranten hieraan deelnemen.

Samenwerking met andere partijen

Met name bij de ontwikkeling van grotere huisvestingslocaties willen wij op basis van een convenant goede afspraken maken met de huisvester over goede en veilige woonomstandigheden, alsook de rechten van arbeidsmigranten. Bij de ontwikkeling van grotere huisvestingsprojecten worden verder omwonenden en andere belanghebbenden betrokken. De initiatiefnemer is hiervoor in eerste instantie verantwoordelijk. De gemeente kan hierbij wel ondersteuning bieden. Op basis van het vastgestelde beleidsplan zal de gemeente op het terrein van arbeidsmigranten samenwerking zoeken met de andere Zuid-Hollandse eilanden, maar ook met Zeeland en West-Brabant. In dit kader is mogelijk ook een rol voor de provincie Zuid-Holland weggelegd.

Uitvoeringsagenda, monitoring en evaluatie

Beleid maken is alleen zinvol als het ook wordt uitgevoerd. Daarom is aan het beleidsplan een uitvoeringsagenda toegevoegd. Daarin wordt aangegeven wie wat wanneer doet en wel kosten er voor de gemeente zijn. Bij de uitvoering zal jaarlijks moeten worden gemonitord of we op schema liggen en wat de gevolgen zijn van de maatregelen. Aan het einde van de beleidsperiode (2024) zullen we het beleid evalueren en zo nodig aanpassen voor de jaren daarna.